

ficæ lectionis inculcat minorem plane culpam, non pervenisse ad disciplinam, quam legem disciplinæ respuisse. Ecce dicit propheta, *Qui spernit disciplinam, odit animam suam* (Sap. III, 41). Et vere ut dixit, ita est: nam hostis est et inimicus animæ suæ, qui spretis disciplinæ monitis, diabolicis occupatur officiis. Dicunt aliquanti disciplinam satis duris legibus constitutam. Loquantur ista satis miseri, quos ad omne facinus ille diabolus auctor mortis invitat, quorum mentes insatiabilis gula possidet; super quos regnat ebrietas, quos turpis luxuria captivos tenet, et a quibus nunquam superbia ingrata discedit. Illis autem quibus est studium honeste fidem servare continentiae, humilitati pietatique servire, dulce disciplinæ onus est, et leve jugum Domini: quod non gravat, nisi aut perditos, aut perituros.

CAPUT VI. *Disciplina in brutis.* Erubescio dicere in confusionem humanæ negligentiae; quare apud aliquantos parum proficiat disciplina; cum videamus pastorale magisterium etiam apud muta animalia non perire. Doceant nos ecce servare ordinem disciplinæ tam dociles equorum animi, cum in gyrum ducti flexuosis gressibus membra componunt, et sub unius habenæ retinaculo ita laxari se consentiunt, ut et currendi et standi modus sub quadam legum dispositione servetur. Ita quos natura numero dividit, studio disciplinæ conjungit. Videte quam fortia boum corpora plastro subjaceant: quæ in tantum imperio animum parant, ut tumentia naturaliter levi jugo colla supponant. Ita disciplinæ constitutionibus serviunt, etiam quæ in feritate nascuntur. Unde miror aliquoties hominem, cui inest sapientia et intellectus prudentiæ, passim præcepta disciplinæ negligere: cum videamus mutum animal vitia cavere, jussis obtemperare, imperio deservire, atque ita ad omnem obedientiam animum aptare, ut cum opus fuerit, armatis legionibus occurrat, et hostilibus se telis jussu obiciat. Audite in hoc loco prophetam dicentem, *Cognovit bos possessorem suum, et asinus præsepe domini sui; Israel autem me non cognovit* (Isai. I, 3). Vereor dicere, ne nostram negligentiam pulset ista sententia. Non autem cognoscit Dominum, qui conditionis suæ non cognoscit officium.

CAPUT VII. *Qui Dominus inveniri aut cognosci possit.* Ostendam sane quomodo Dominus possit aut inveniri, aut cognosci: si tamen est animus videntis. Si vis videre Dominum, require mendicum, respice ad pauperem, suscipe peregrinum, visita infirmum, curre ad carcerem. Si vis videre Deum, vincula captivitatis absolve, nodos iniquitatis incide. Audi de hoc Dominum dicentem, *Esurivi, et dedistis mihi manducare: sitivi, et dedistis mihi bibere; hospes fui, et suscepistis me; nudus fui, et cooperuistis me; infirmus fui, et visitastis me; in carcere eram, et venistis ad me* (Matth. XXV, 35, 36). Moneo itaque ne despicias nudum, ne cæco manum subtrahas, ne involutum pannis contempnas. In hac enim veste primum Dominus cum a Magis quæreretur, inventus est.

CAPUT VIII. *Religiosæ vitæ ac bonæ famæ sit studium.* Vulgus solet de bonis male judicare. Suspicioni locum non dare. Et quia de disciplina fecimus mentionem, sub qua fides christiana viget, necesse est ut omnia in aures vestras vitæ ornamenta deferantur: ut intelligat unusquisque parum sibi prodesse con-

versionis¹ famam, nisi in contemptu mundi amaverit disciplinam. Ergo cui studium est Christum colere, prius cordis et corporis suscipiat indumenta. Omnis igitur vita religionis professæ, integritatis debet famam sentire: ne quem expectat corona virtutis, pudoris damno feriat. Corporis integritas vitam muniat, integritatem fides incontaminata custodiat: ut manente utriusque partis beneficio, immaculatum hominem faciat regnare cum Christo. Sed in hoc solo constat conversionis nostræ ratio, ut boni simus. Laborandum igitur illi ante omnia est, ut qui bonitatem sequitur, bonus esse judicetur. Nam quamvis homo purum corpus immaculatumque custodiat, laceratam vitam ad Deum portat, cujus actus vultum infamat: licet sciamus conscientiam solam bonam actibus posse sufficere. Sed quanto melius est, ut semper de te bene sentiat, qui circa januam tuam vanis suspicionibus frequenter ægrotat! Insuper est enim naturaliter vulgo, ut de bonis semper male judicet. Sed tu qui curam bonæ famæ colis, studio tuo gratiam integræ opinionis acquirere. Vita ergo nostra ita sit lucida, ut sit omnibus nota: integritas religioni, pudor serviat humilitati. Quem amor tenet servandæ integritatis, ante omnia falsi ad se famam non admittat erroris. Magnum est quidem et gloriosum, et usque ad cælum omnium ore proferendum, nunquam malis actibus locum dedisse: sed multo fortius est, nunquam falsis suspicionibus laborasse. Quid enim tibi prodest sobrietas, si vitia ebrietatis exerceas? Quis non te ebrium judicet, si inter effluentes vino calices saltantium gyros imiteris? Quis te castum putabit, si te videat meretricum fabulis mixtum, scenico sermone compositis: aut loquentem turpia, aut inhonesta resonantem? Laudo quidem conscientiam castitatis in te, sed odi colloquium meretricis.

CAPUT IX. *Quatenus bona sufficiat conscientia.* In quo loco dicat fortasse aliquis, Sufficit mihi pura conscientia. Quantum ad innocentiam pertinet, tibi soli sufficit: sed providendum est, ne facilitate tua alter peccet, et alienum peccatum in te redundet: juxta illud quod dicit Scriptura, *Væ illi per quem scandalum venit* (Matth. XVIII, 7). Quamvis autem pretioso serico corpus vestias, et niveo vellere membra componas, non sine macula diem transigis, si camini ardentis ora contigeris. In omni igitur actu tuo vitam tuam disciplina comitetur. Si vis placere Christo, elabora ut professionem tuam fides adjuvet, fama commendet. Præcedat vos patientia humilitatis socia, assistat pudicitia integritatis magistra: fugiat cupiditas, erubescat ebrietas, luxuria actus suos lugeat, superbia confusa discedat. Quicumque igitur est qui festinat Deum agnoscere, sub hoc disciplinæ ordine Christum poterit invenire. Multa quidem erant adhuc, dilectissimi, quæ disciplinæ ratio suadebat aperire: quæ interim putavimus differenda, ne otiosis auribus fastidium pareret longa narratio. Sane ne quid in hoc opere subtraxisse videamur, elaborabimus, ut ea quæ religiosus actibus competunt, sequenti tempore disse-

¹ Alias, *conversationis*. At, *conversio*, hic pro vitæ religiosæ professione accipitur, ut in Regula Bened., capp. 58 et 65.

SERMO DE OBEDIENTIA ET HUMILITATE.

Fragmentum est auctoris incerti, sed antiqui ad vetustissimum codicem Colbertinum et alios Mss. recognitum.

CAPUT PRIMUM. *Obedientia quam Deo grata. Sine obedientia virtutes nullæ. Ubi abest, adest superbia.* Nihil¹ sic Deo placet quomodo obedientia. Cham maledictus fuit (Gen. IX, 25), et post multa sæcula manet quod dicitur, *Semen Chanaan, et non Juda* (Dan.

XIII, 56); quia patri non est obsecutus. Cæterum Sema, qui est obsecutus patri, benedictionem habuit in omnia sæcula. Hoc itaque dico, non est filiorum judicare de patribus. Nemo vadit ad magistrum, et docet magistrum suum. Venisti ad me, ut docerem te litteras: si tibi scripsero, et dixerero tibi, Scribe quomodo et ego scribo, utique imitari debes quem magistrum

¹ Vetus codex Colbertinus hic addit, *itaque*.

elegisti. Aliquis doctus est? Et vadit ad peritorem magistrum. Hoc totum quare dico? Ut obedientiam exhibeamus in patres nostros. Qui patribus non obsequitur, Deo non obsequitur. Dicit enim Dominus, *Qui vos contemnit, me contemnit* (Luc. x, 16). Qui ergo contemnit Apostolos, contemnit Christum: qui contemnit patres contemnit Christum qui in patribus est. Hoc dico, quia hic in nobis summa et sola est virtus obedientiæ. Si jejunaveris diebus ac noctibus, orationemque feceris, si in sacco fueris vel in cinere, si aliud nihil feceris, nisi quodcumque præceptum est in lege, et tibi¹ fueris quasi sapiens, et obediens patri non fueris, omnes virtutes disperdidisti. Una obedientia plus valet, quam omnes virtutes aliæ. Jejunium vel continentia, nisi te diligenter attenderis, superbiam tibi facit: superbia autem inimica est Deo. Nihil sic odit Deus, quomodo superbiam. Quicumque non obedit, non facit de sanctitate, sed de superbia. Ideo enim non obedit, quia meliorem se putat illo cui non obedit.

CAPUT II. *Superbia peccatum omnium pessimum. Cum superbia virtutis potest esse species, non res.* Simpliciter dico vobis: Omnia peccata odio habet Deus, mendacium, perjurium, furtum, latrocinium, adulterium, fornicationem, in quibus si quis deprehensus fuisset, non posset oculos levare, sed sic eum haberemus quasi execrabilem: si quis superbus est, multo pejus peccatum facit quam adulterium; et tamen loquimur cum eo. Qui fornicatur, potest aliquid dicere: *Vicit me caro mea, superavit me adolescentia mea.* Non dico quod facere debeas², siquidem et hoc odio habet Deus: sed in comparatione mali dico, Quicumque aliud peccatum fecerit, verbi causa, si furtum fecerit, excusare potest. Quid enim dicit, Propterea furtum feci, quia egebam, quia fame moriebar, quia ægrotabam. Superbus quid dicere potest? Ideo superbia vide quantum malum sit, quod excusationem non habet. Cætera vitia eis nocent, qui ea committunt: cæterum superbia plus omnibus nocet. Hoc ergo dico, ne cogitetis peccatum modicum esse superbiam³. Nempe quid dicit Apostolus? *Ne quis, inquit, incidat in iudicium diaboli* (I Tim. iii, 6). Vide ergo quoniam quicumque inflatur, in iudicium diaboli incidit. Hoc ergo dico secundum quod scriptum est, *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam* (I Petr. v, 5), ut omnia quidem peccata fugiamus, maxime autem superbiam. Dico vobis de superbia, semper sibi sapiens videtur. Si quis de fratribus dederit ei consilium, et dixerit ei, Frater, non debes sic agere; non eum dignatur audire, quia se magis sapientem putat quam illum qui dat consilium. Et quid dicit in corde suo? Ego mihi sapientior: ego ergo non habeo consilium? Numquid tu es sapientior me, licet non dicat; tamen ex eo quod contemnit consilium fratris, in corde suo loquitur.

Ergo hoc dico, Qui superbiam habet, sine causa alias habet virtutes. Habet virtutes? Imo non habet, sed videtur habere. Qui enim hoc habet quod Deo contrarium est, quomodo potest aliquid habere quod Deo amicum sit? ⁴ Superbia in monasterio fit. Si je-

¹ Editi hic addunt, *visus*.

² Editi, *quod sibi hoc facere liceat, aut quod se excusare debeat*.

³ Alias, *non, loco, modicum*.

⁴ Hic præfigitur in Ms. Colb. a secunda manu, *Sed quomodo?*

junamus, erigimur. Orationem facimus pro peccatis: et in superbiam erigimur. Aliquis jejunit pro peccatis suis, et pro peccatis suis agit poenitentiam? In superbiam extollitur. Ideo jejunas, ideo oras, ideo præcepta facis, ut contra Deum facias?

CAPUT III. *Præstat vitiis omnibus deditum esse quam superbium. A monasterio in eremum secedentes fratrum synaxim non spernant. Secus facientes coguntur. Hinc non arguendi qui e desertis fratres in cœnobio visitant.* Monachus si superbus est, multo melius ei erat si uxorem duceret. Ego simpliciter dico, et libera fronte dico, quia quicumque superbus est, melius erat ei (et hoc in comparatione mali dico) ut omnia alia vitia haberet, quia ex malis suis inclinaretur ad poenitentiam¹, et non omnes despiceret. Si autem post peccata ageret poenitentiam, utique Dei misericordiam mereretur. Qui autem superbus est, omnium malorum habet principium, et non agit poenitentiam, quasi justus sit. Propterea superbia contraria est Deo, quia Deo non subjicitur. Sic enim se habet quasi justus. Superbus non agit poenitentiam pro malis suis, et gloriatur quasi pro bonis.

Hæc quare dixerim, et vos ipsi intelligitis, et aliorum ruinæ nostra debent esse exempla. Propterea venimus in monasterium, libertatem sæculi perdidimus, ut servitatem Christi accipiamus. Deinde ista de fratribus loquor, qui solent sedere longius a monasterio, ne eis debeat nasci superbia de exemplo. In cœnobio vixisti: placuit tibi ut maneres in decimo milliario? Non debes synaxim sanctorum fratrum contemnere. Non te ergo viliores putes, si ad fratres veneris in civitatem. Si necessitatem haberes ire et videre mulieres, et necesse habuisses ire in plateas; recte non ires. Ad synaxim sanctorum fratrum non vadis? O tu qui manes in secreto, aut melior es fratribus qui sunt in cœnobiis, aut peior es. Si melior es, veni ut eis exemplum vitæ tuæ tribuas: si autem deterior es, veni ut discas quæ nescis. Superbia nascitur, quando aliquis dicit se secretum sedere, et fratres non dignatur videre et visitare, et in superbiam erigitur. Hæc propterea loquor præsentem sancto fratre, qui hoc opere facit, ut hoc quod ego loquor, hunc sciatis opere facere. Denique multi sancti patres, qui vere patres sunt, qui regunt animas sanctorum, quando aliquos viderint juvenes ire ad deserta, et ad cœnobiium non venire, et in superbia esse, vadunt et vim eis faciunt, et adducunt eos: non ut noceant, sed ut tollatur eis superbia. Hoc propterea dico, ut illi qui manent in secretis, et veniunt ad cœnobiium, et fratres visitant, ab his qui sunt in cœnobiis non arguantur quasi impatientes, sed quasi humiles. Nemo dicat de vobis, Ecce ille qui in eremo sedet, quia non patitur, venit. Propterea venit ut te ædificet, non destruat, et ut superbiam perdat. Videte qualis vitæ sit. Vivit in deserto, et tamen gloriam non habet eorum qui in deserto sunt.

Deus itaque omnipotens omnia quæ locuti sumus, orationibus sanctorum nos quoque implere faciat. Nihil enim grande est dicere, sed facere. Sed quod ego facere non possum et loquor, ideo loquor ut qui potest facere, faciat; qui habet aures audiendi audiat, in Christo Jesu Domino nostro, cui est honor, virtus et potestas in sæcula sæculorum. Amen.

¹ Ms. Colbertinus, *declinaret*; omissio prius, *quia*.

TRACTATUS DE CHARITATE,

SEU DE VERBIS PSALMI, TERRA DEDIT FRUCTUM SUUM.

Vignierio, qui hoc fragmentum ex Divionensi codice eruit, imitorem Augustini sapit, non Augustinum.

Fructus terræ benedictæ charitas. Deo adhærere. Charitatis fructus reddere. Qui Deum non amat, nec se nec proximum amat. Amor mundi non est amor.

Idem est, amate Deum; et, Nolite diligere mundum.

Quis est enim fructus tuus? Charitas. Si fratrem